12. Savchenko, O.P. (2010). Kompetentnisnyi pidkhid u suchasnii vyshchii shkoli [Competence approach in modern higher education]. Available at: http://www.intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n3_2010_st_16 [in Ukrainian].

13. Cherepania, N.M. (2025). Rukhova kompetentnist yak pokaznyk efektyvnosti fizychnoho vykhovannia ditei rannoho ta doshkilnoho viku [Motor competence as an indicator of the effectiveness of physical education of early and preschool children]. Prospects and Innovations of Science. Series: Pedagogy. 2025; 7(53): 1014-1023. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-1014-1023 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції / Received 13.04.2026
Прийнята до друку / Accepted 25.04.2026
Опубліковано / Published 29.05.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.05(205).13

Линник А.М.,
старший викладач кафедри філософії, права та соціально-гуманітарних наук,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ
https://orcid.org/0000-0002-0492-7685
Шишацька В.І.,
старший викладач кафедри технологій оздоровлення і спорту, факультету біомедичної інженерії,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» м. Київ
https: //orcid.org/0000-0002-0313-0324
Дорохова О.В.,
старший викладач кафедри олімпійського та професійного спорту,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ
https://orcid.org/ 0000-0002-1403-5349

РОЗВИТОК ОЛІМПІЙСЬКОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті проаналізовано особливості розвитку олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти як складової системи підготовки спортсменів. Розкрито роль закладів вищої освіти у формуванні середовища, що поєднує освітню, тренувальну, науково-методичну та виховну складові підготовки спортсмена. Виявлено, що ефективність розвитку студентського спорту визначається рівнем інституційної підтримки, узгодженістю освітньої і спортивної траєкторій, наявністю належного матеріально-технічного та кадрового забезпечення.

Визначено ключові виклики розвитку олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти, зокрема недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, складність поєднання освітньої та спортивної діяльності, фрагментарність системи підтримки спортсменів, потребу оновлення управлінських підходів. Обґрунтовано перспективні напрями розвитку, що передбачають удосконалення інституційних механізмів підтримки студентів-спортсменів, розширення партнерства із спортивними організаціями, посилення ролі студентського спорту в системі спорту високих досягнень, а також упровадження інноваційних і міждисциплінарних підходів до підготовки спортивної молоді.

Ключові слова: *олімпійський спорт; професійний спорт; заклади вищої освіти; здобувачі освіти; інституційна підтримка; спортивна діяльність; розвиток спорту.*

Lynnyk A.M., Shyshatska V.I., Dorokhova O.V. Development of olympic and professional sport in higher education institutions: challenges and prospects.

The article analyzes the features of the development of Olympic and professional sport in higher education institutions as a component of the system of athlete training. The role of higher education institutions in shaping an environment that integrates educational, training, scientific-methodological, and educational components of athlete preparation is revealed. It is found that the effectiveness of student sport development is determined by the level of institutional support, the alignment of educational and sports pathways, as well as the availability of appropriate material, technical, and human resources.

Key challenges in the development of Olympic and professional sport in higher education institutions are identified, including insufficient material and technical support, difficulties in combining educational and sports activities, fragmentation of athlete support systems, and the need to update management approaches. перспективні напрями розвитку are substantiated, including the improvement of institutional support mechanisms for student-athletes, the expansion of partnerships with sports organizations, the strengthening of the role of student sport in the system of high-performance sport, and the implementation of innovative and interdisciplinary approaches to the training of young athletes.

Key words: *Olympic sport; professional sport; higher education institutions; students; institutional support; sports activity; sport development.*

Постановка проблеми. Розвиток олімпійського та професійного спорту є важливим напрямом діяльності закладів вищої освіти, що спрямований на фізичний розвиток молоді, підготовку спортивного резерву, формування конкурентоспроможних спортсменів і утвердження цінностей здорового способу життя. Саме заклади вищої освіти мають значний потенціал для виявлення спортивно обдарованої молоді та створюють умови для навчання і забезпечення науково-методичного супроводу тренувального процесу. Зростання вимог до підготовки спортсменів високого класу зумовлює потребу оновлення організаційних і управлінських підходів до розвитку олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти.

Аналіз літературних джерел. У науковому дискурсі розвиток олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти розглядається крізь призму подвійної кар'єри, що передбачає поєднання студентами спортивної та освітньої діяльності. Цей процес ускладнюється часовими, організаційними, фінансовими та психологічними труднощами. Разом із тим, його результативність зростає за умови гнучкої організації навчання, соціально-психологічного супроводу, взаємодії між освітніми і спортивними структурами, системної інституційної підтримки [7; 8; 9].

З огляду на це, заклади вищої освіти розглядаються як важливе середовище організації та розвитку олімпійського й професійного спорту [1; 2; 3]. Їхня роль полягає у підготовці спортсменів високого рівня, забезпеченні умов для соціалізації, професійної адаптації та переходу до постспортивної діяльності. У дослідженнях акцентується значення інституційних моделей підтримки, міжсекторальної взаємодії [10]. Значна увага приділяється ціннісному та соціальному потенціалу закладів вищої освіти. Поряд із цим окреслюються виклики, зумовлені професіоналізацією спорту у вищій освіті: ризики для здоров'я спортсменів, недостатня узгодженість нормативно-правової бази, потреба модернізації управлінських підходів і організаційних моделей функціонування спорту в університетах [4; 5; 6].

Отже, науковці акцентують увагу як на значному потенціалі закладів вищої освіти у підтримці спортивно обдарованої молоді, так і на наявності організаційних, ресурсних, нормативних і соціально-психологічних викликів, подолання яких потребує системних інституційних рішень.

Мета статті – проаналізувати особливості розвитку олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти, визначити ключові виклики його функціонування та окреслити перспективні напрями вдосконалення організаційних і управлінських підходів до спортивної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Заклади вищої освіти посідають важливе місце у системі підготовки спортсменів, оскільки поєднують освітню, виховну, науково-методичну та організаційну функції. Їхня роль передбачає створення цілісного середовища, у якому поєднуються здобуття фахової освіти з спортивною підготовкою, вдосконаленням фізичних, психологічних і вольових якостей здобувачів освіти. Крім того, система вищої освіти є важливим чинником відтворення кадрового потенціалу спортивної галузі. Вона забезпечує підготовку тренерів, викладачів, менеджерів, реабілітологів, фахівців із фізичного виховання та спорту, які в подальшому формують інфраструктуру спорту високих досягнень. Отже, значення вищої освіти слід розглядати через її внесок у сталий розвиток усієї системи спорту.

Разом з тим, розвиток олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти супроводжується низкою викликів, які мають організаційний, ресурсний, педагогічний і соціальний характер. Одним із найбільш відчутних викликів залишається недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення. Підготовка спортсменів високого рівня потребує сучасної спортивної інфраструктури, належного стану спортивних залів, майданчиків, басейнів, тренажерного обладнання, засобів відновлення, медичного та діагностичного супроводу. У багатьох закладах вищої освіти наявна інфраструктура не відповідає вимогам сучасного тренувального процесу. Недостатність ресурсів ускладнює проведення якісної підготовки, обмежує можливості впровадження новітніх технологій, знижує конкурентоспроможність студентських спортивних програм.

Суттєвою проблемою є складність гармонійного поєднання освітньої та спортивної траєкторій студента. Спорт високих досягнень передбачає інтенсивний режим тренувань, участь у зборах, змаганнях, відновлювальних заходах. Освітній процес, своєю чергою, потребує систематичної присутності, виконання навчальних завдань, участі в практичній і науковій роботі. Поєднання цих двох вимог часто стає джерелом перевантаження, конфлікту часових ресурсів і психологічної напруги. За відсутності гнучких організаційних механізмів студенти-спортсмени змушені обирати між академічною успішністю та спортивними досягненнями, що може призводити або до зниження навчальної мотивації, або до часткового згортання спортивної кар'єри. Отже, проблема полягає не лише у великому навантаженні, а й у недостатній адаптованості освітніх моделей.

Ще одним викликом є недостатній рівень системної підтримки спортсменів у закладах вищої освіти. Мотивація спортивно обдарованої молоді значною мірою залежить від того, наскільки заклад освіти визнає цінність спортивних досягнень, створює умови для їх поєднання з освітою, забезпечує моральне й організаційне заохочення. За відсутності такої підтримки спорт може сприйматися як приватна справа студента, а не як важливий напрям його розвитку та представлення закладу освіти. Тому професійний супровід спортсмена має охоплювати тренерську, психологічну, медичну, реабілітаційну, освітню та кар'єрну підтримку. Натомість на практиці ці складові часто існують фрагментарно або не утворюють єдиної системи. Внаслідок цього спортсмен стикається з труднощами самостійного подолання криз, перевтоми, професійної невизначеності тощо.

Таким чином, розвиток олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти пов'язаний із формуванням цілісної моделі підтримки спортсмена, удосконаленням інституційного середовища та розширенням партнерських зв'язків. Одним із пріоритетних напрямів є вдосконалення інституційних механізмів підтримки спортсменів. Йдеться про створення гнучких умов навчання для студентів, які беруть участь у змаганнях і тренувальних зборах, запровадження індивідуальних освітніх траєкторій, спеціальних консультаційних форматів,

механізмів академічної компенсації пропущених занять. Важливим є також упровадження систем морального й матеріального заохочення, які визнавали б спортивні досягнення як значущу складову успішності студента.

Важливим напрямком роботи є розширення партнерства між закладами вищої освіти, спортивними федераціями, клубами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, медичними та реабілітаційними установами. Така взаємодія відкриває ширші можливості для організації тренувального процесу, участі у змаганнях, залучення експертів, спільного використання інфраструктури та реалізації програм спортивного розвитку.

Партнерська модель дозволяє подолати інституційну замкненість, вивести спортивну діяльність закладу вищої освіти на якісно новий рівень. Студентський спорт доцільно розглядати як повноцінний складник національної системи спорту високих досягнень. Саме у студентському середовищі є можливість виявити значну кількість перспективних спортсменів, забезпечити їм регулярну змагальну практику, підтримати їхній розвиток. Цей напрям роботи має також важливе соціальне значення. Він сприяє формуванню студентської спільноти, розвитку лідерських якостей, командної взаємодії, витривалості, культури досягнення результату.

Перспективним є впровадження інноваційних підходів до підготовки спортивної молоді, що охоплюють використання цифрових технологій, засобів моніторингу фізичного стану, індивідуалізованих програм підготовки, сучасних методик відновлення, психологічного супроводу та аналітики результатів. Інноваційність полягає не лише у використанні нових технічних рішень, а й у переході до більш гнучких, науково обґрунтованих моделей управління спортивним розвитком.

Особливої уваги заслуговує міждисциплінарний характер сучасної підготовки спортсменів, у якій поєднуються знання з педагогіки, психології, медицини, фізіології, біомеханіки, нутриціології та цифрової аналітики. Заклади вищої освіти мають для цього належний інтелектуальний ресурс, що створює передумови для формування конкурентоспроможного, сучасного й науково забезпеченого спортивного середовища.

Висновки. Таким чином, заклади вищої освіти створюють умови для збереження спортивного резерву, підтримки талановитої молоді, формування інтелектуального підґрунтя спортивної діяльності та підготовки майбутніх фахівців спортивної галузі. Водночас розвиток олімпійського та професійного спорту в закладах вищої освіти стримується низкою чинників, серед яких найбільш відчутними є недостатнє матеріально-технічне забезпечення, складність поєднання освітньої і спортивної траєкторій здобувачів освіти, фрагментарність системи підтримки спортсменів. Подолання цих викликів потребує системної інституційної політики, що спирається на принципи гнучкості, партнерства, наукової обґрунтованості та орієнтації на потреби спортивно обдарованої молоді.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням міжнародного досвіду підтримки студентів-спортсменів, а також у розробленні практичних механізмів інтеграції освіти і спорту високих досягнень.

Література

1. Бородіна О., Жуковський Є., Гусаревич О., Усатенко О., Варивода О., Бурковський В. Професійний спорт у системі вищої освіти: виклики для здоров'я та шляхи їх мінімізації // Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15. 2026. Вип. 2(201). С. 48-51. DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.02(201).08

2. Долинний Ю. О. Олімпійський і професійний спорт : курс лекцій для викладачів і студентів закладів вищої освіти. Краматорськ : ДДМА, 2020. 111 с.

3. Курс лекцій олімпійського та професійного спорту : методичні рекомендації / уклад. В. Шаверський, І. Вовченко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 84 с.

4. Павлюк Є., Павлюк О. Аналіз закономірностей розвитку олімпійського та професійного спорту // Physical Culture and Sport: Scientific Perspective. 2024. № 4. С. 62-68. DOI: https://doi.org/10.31891/pcs.2024.4.8

5. Професійний спорт : навч. посіб. / уклад. О. П. Ніколайчук. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2018. 108 с.

6. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання і спорту : колект. монографія / за заг. ред. О. В. Отравенко ; авт. кол.: Л. В. Зубченко та ін. Полтава : ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2023. 216 с.

7. Туряниця О. О. Конституційно-правове регулювання професійного спорту в Україні : дис. … д-ра філософії : 081 Право. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2022. URL: file:///C:/Users/%D0%90/Downloads/12301685_dlya_etsp_turyanitsya_oo%20(1).pdf

8. Hallmann K., Weustenfeld N. H. Constraints and facilitators of elite athletes' dual careers: a systematic literature review // International Journal of Sport Policy and Politics. 2025. Vol. 17, No. 1. P. 167-184. DOI: https://doi.org/10.1080/19406940.2024.2377546

9. Izzicupo P., Serafini S., Prestanti I. et al. A study on the implementation of dual career at European higher education institutions: the student-athletes' and experts' views // Frontiers in Sports and Active Living. 2025. Vol. 7. Art. 1507951. DOI: https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1507951

10. Roberts S., Philpot R., Bennett B. Supporting student-athlete success: factors influencing the New Zealand student-athlete experience in New Zealand and the United States // International Journal of Sport Policy and Politics. 2025. Vol. 17, No. 4. P. 645-662. DOI: https://doi.org/10.1080/19406940.2025.2552666

References

1. Borodina, O., Zhukovskyi, Ye., Husarevych, O., Usatenko, O., Varyvoda, O., & Burkovskyi, V. (2026). Profesiinyi sport u systemi vyshchoi osvity: Vyklyky dlia zdorovia ta shliakhy yikh minimizatsii [Professional sport in the system of higher

education: Health challenges and ways to minimize them]. Naukovyi chasopys Ukrainskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova. Seriia 15, (2(201)), 48-51. https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.02(201).08

2. Dolynnyi, Yu. O. (2020). Olimpiiskyi i profesiinyi sport: Kurs lektsii dlia vykladachiv i studentiv zakladiv vyshchoi osvity [Olympic and professional sport: A course of lectures for teachers and students of higher education institutions]. DDMA.

3. Shaverskyi, V., & Vovchenko, I. (Comps.). (2023). Kurs lektsii olimpiiskoho ta profesiinoho sportu: Metodychni rekomendatsii [Course of lectures on Olympic and professional sport: Methodological recommendations]. ZhDU im. I. Franka.

4. Pavliuk, Ye., & Pavliuk, O. (2024). Analiz zakonomirnostei rozvytku olimpiiskoho ta profesiinoho sportu [Analysis of patterns in the development of Olympic and professional sport]. Physical Culture and Sport: Scientific Perspective, (4), 62-68. https://doi.org/10.31891/pcs.2024.4.8

5. Nikolaichuk, O. P. (Comp.). (2018). Profesiinyi sport: Navchalnyi posibnyk [Professional sport: Study guide]. Chernivtsi National University.

6. Otravenko, O. V. (Ed.). (2023). Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku fizychnoho vykhovannia i sportu [Current trends and prospects for the development of physical education and sport]. Luhansk Taras Shevchenko National University.

7. Turyanytsia, O. O. (2022). Konstytutsiino-pravove rehuliuvannia profesiinoho sportu v Ukraini [Constitutional and legal regulation of professional sport in Ukraine] (Doctoral dissertation, specialty 081 Law). Uzhhorod National University.

8. Hallmann, K., & Weustenfeld, N. H. (2025). Constraints and facilitators of elite athletes' dual careers: A systematic literature review. International Journal of Sport Policy and Politics, 17(1), 167-184. https://doi.org/10.1080/19406940.2024.2377546

9. Izzicupo, P., Serafini, S., Prestanti, I., Fusco, A., Abalasei, B.-A., Alonso del Hierro, T., Çalışkan, B., Di Baldassarre, A., Ege, H., Figueiredo, A. J., Ghinassi, B., González-García, H., Onose, I., Onose, R.-M., Perissinotto, M., Ramírez-Muñoz, A., Sánchez-Pato, A., Stanković, N., Stojiljković, N., Doupona, M., & Capranica, L. (2025). A study on the implementation of dual career at European higher education institutions: The student-athletes' and experts' views. Frontiers in Sports and Active Living, 7, 1507951. https://doi.org/10.3389/fspor.2025.1507951

10. Roberts, S., Philpot, R., & Bennett, B. (2025). Supporting student-athlete success: Factors influencing the New Zealand student-athlete experience in New Zealand and the United States. International Journal of Sport Policy and Politics, 17(4), 645-662. https://doi.org/10.1080/19406940.2025.2552666

Стаття надійшла до редакції / Received 22.04.2026
Прийнята до друку / Accepted 11.05.2026
Опубліковано / Published 29.05.2026

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2026.05(205).14

Литовченко О. В.,
доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу позашкільної освіти,
Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ
https://orcid.org/0000-0001-8696-9610,
Бурлака В.А.,
викладач кафедри технологій оздоровлення і спорту ФБМІ НТУУ
«КПІ імені Ігоря Сікорського», м. Київ,
https://orcid.org/0009-0002-8285-7595,
Ковальчук Д.Р.,
старший викладач кафедра фізичного виховання
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м.Київ
https://orcid.org/0009-0003-7495-8086

СПОРТИВНО-МАСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВОЇ СТІЙКОСТІ В УЧНІВСЬКОЇ І СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розкрито роль спортивно-масової діяльності як ефективного засобу виховання морально-вольової стійкості в учнівської і студентської молоді. Визначено морально-вольову стійкість як інтегративну характеристику особистості, що поєднує ціннісні орієнтації, відповідальність, самодисципліну, наполегливість, витримку, здатність до подолання перешкод і послідовного дотримання етичних принципів у практичній діяльності.

Окреслено специфіку спортивно-масової діяльності (добровільність участі, емоційна привабливість, змагальність, колективний характер взаємодії, практична спрямованість). Розкрито інтегративний характер спортивно-масової діяльності, що поєднує фізичний, емоційний, комунікативний, ціннісний і поведінковий компоненти. Обґрунтовано, що ефективність спортивно-масової діяльності у вихованні морально-вольової стійкості зумовлена її соціально-виховним характером, що передбачає включення особистості у динамічні, емоційно насичені, ціннісно регульовані ситуації.

Актуалізовано необхідність педагогічної підтримки у процесі організації спортивно-масової діяльності, що проявляється у ціннісно-моральному наповненні змісту, забезпеченні умов справедливості, поваги, справедливого оцінювання, заохоченні до самовдосконалення, рефлексії, відповідному доборі форм діяльності.